

Temiz Üretim nedir?

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Program-UNEP), temiz üretimi “üretim süreçlerine, ürün ve hizmetlere sürekli olarak bütünsel ve önleyici bir çevre stratejisi uygulanması ile insanlar ve çevre üzerindeki risklerin azaltılması” olarak tanımlıyor.

Her firma için farklı unsurlar içerse de temelde üretimde daha az su ve kimyasal kullanılması, enerji verimliliğinin sağlanması ve katı atık ve atık su miktarının azaltılması gibi uygulamalardan oluşan temiz üretimin en önemli getirilerinden biri ekonomik fayda sağlaması, çünkü çevresel tahribatı önlemek çevreyi iyileştirmekten ya da eski haline döndürmekten çok daha ucuz ve etkili. “Temiz Üretim” bu nedenle kirleticilerin oluşumunu *kaynağında ve bütünsel tedbirlerle* önleme anlayışına dayanıyor.

Temiz üretim,

üretim süreçleri için;

- hammadde, su ve enerjinin etkin kullanımı,
- toksik ve tehlikeli hammaddelerin kullanılmaması,
- üretim prosesleri boyunca, her türlü atık/artıkların hem miktar hem toksik içerik açısından azaltılması,

ürünler için;

- hammaddenin temininden ürünün bertarafına kadar tüm süreçler içinde (yaşam döngüsü boyunca) ortaya çıkan olumsuz etkilerin incelenmesi ve azaltılması,

hizmetler için;

- geliştirme ve uygulama aşamalarında ürünün oluşturacağı olası çevresel etkilerin göz önünde bulundurulması esasına dayanıyor.

Temiz Üretim uygulamalarının firmalar için kazanımları neler?

- Kaynak kullanımında verimlilik,
- Üretim ve atık yönetimi maliyetlerinde azalma,
- Çevresel yasa, yönetmelik ve ilgili ulusal stratejilerle uyum,
- Uluslararası markaların ilgili beklentilerinin karşılanması,
- Marka değerlerinin arttırılması,
- Ulusal ve uluslararası finans kuruluşlarının ilgili finans olanaklarından yararlanabilme,
- Endüstri 4.0 ve dijitalleşme süreçlerine uyum.

Türkiye’de Temiz Üretim

Türkiye’de temiz üretim kavramı ilk kez 1999 yılında TÜBİTAK ve Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) tarafından, “Bilim-Teknoloji-Sanayi Tartışmaları Platformu, Temiz Üretim-Temiz Ürün Çevre Dostu Teknolojiler Çalışma Grubu Sanayi Sektörü Raporu” ile gündeme geldi.

Temiz üretimin Türkiye’de ulusal ölçekte tanınması ise 2008-2011 yılları arasında yürütülen “Türkiye’nin İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Geliştirilmesi” adlı Birleşmiş Milletler Ortak Programı ile gerçekleşti. Bugün gelinen noktada, bu ve benzeri girişimlerle kamuoyunda ve üreticilerde önemli bir farkındalık yaratıldığı, bilgi ve kapasite artışı sağlandığı ve etkili ortaklıklar kurulduğu görülüyor.

Avrupa Birliği (AB) Yönergelerinde Temiz Üretim

Günümüzde AB çevre mevzuatının temel ilkeleri “atıkların oluşmadan kaynağında önlenmesi,” “önlenemeyenlerin geri kazanımı ve yeniden kullanılması” ve “geri kazanımı mümkün olmayanların ise uygun çevre teknolojileri ile bertarafı” şeklinde özetlenebilir.

Temiz üretim kavramının ana bileşenlerini oluşturan “kaynağında kirlilik önleme, kimyasalların ikamesi, geri kazanım ve yeniden kullanım” kavramları pek çok AB direktifinde yer alıyor. Avrupa Yeşil Mutabakatı, bu kapsamda temiz üretimi odağına alan direktiflerden biri.

Avrupa Yeşil Mutabakatı

Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM), 2050 yılına kadar Avrupa Birliği’ni (AB) net sera gazı emisyonlarının olmadığı, kaynak açısından verimli ve rekabetçi bir ekonomiye sahip, adil ve müreffeh bir topluma dönüştürme stratejisi şeklinde anlaşılabilir. Avrupa Komisyonu, AYM ile salt bir “çevre” stratejisi değil, Türkiye’yi de yakından ilgilendiren yeni bir uluslararası ticaret sistemini ve iş bölümünü kurguluyor. Ayrıca Avrupa’nın karbon emisyonlarının 2030 yılına kadar yüzde 55 düşürülmesi, 2050 yılında ise sıfıra indirilmesi hedefleniyor.

Birbirini destekleyen bir dizi düzenlemenin bir parçası olan Avrupa Yeşil Mutabakatı ile ilgili diğer düzenlemeler ise şunlar:

- Sürdürülebilir ve Dijital bir Avrupa için KOBİ Stratejisi (2020)
- Avrupa'nın Dijital Geleceğini Şekillendirme Stratejisi (2020)
- AB Sanayi Stratejisi (2020)
- Döngüsel Ekonomi Eylem Planı (2020)